

Βασιλικές δια(σ)τροφές

Σάββας Πατσαλίδης

Όταν ο βασιλιάς-τύραννος Υμπί ξεστομίζει το 1896, στις 10 Δεκεμβρίου, με τη φωνή του γνωστού ηθοποιού Φ. Γκρενιέ, τη λέξη “merdre” [σκ-ρ-ατά] (και όχι “merde”, που είναι και το ορθό), προκαλεί πανδαιμόνιο. Ένα πλήθος ψευδοηθικολόγων μπουρζουά ζητεί με λύσσα το κεφάλι του βωμολόχου και υβριστή συγγραφέα Α. Ζαρρύ επί πίνακι.

Είναι το ίδιο πλήθος που σκεπάζει με ύφασμα τα πόδια του πιάνου για να μη σκανδαλίζουν [sic], είναι το ίδιο πλήθος που βάζει φύλλα συκής στα αρχαία αγάλματα για να μην ερεθίζουν και είναι το ίδιο πλήθος που δημοσιεύει (“πετσοκόβοντας” φυσικά) εκδόσεις των έργων του Αριστοφάνη, του Ραμπελέ, του Σουίφτ κ.λπ., απαλλαγμένες από όλες τις μη κόσμιες εκφράσεις.

Σήμερα το έργο ασφαλώς και δεν σοκάρει. Όπως φυσικά και δεν ενοχλεί η όποια “μεταποίησή του” (όπως το *Έπος του Βασιλιά Υμπί* του Π. Μάρκαρη, αποσπάσματα του οποίου “τρυπώνουν” στην παράσταση που είδαμε στο θέατρο “Ακτίς Αελίου”). Όμως, κάθε πράγμα στον καιρό του. Και ειδωμένο μέσα από το πρίσμα της εποχής του, το έργο του Ζαρρύ είναι αναμφίβολα μια τομή στα δρώμενα του δεύτερου μισού του 19ου αιώνα. Δεν είναι εύκολο πράγμα μια κοινωνία που διασκεδάζει με ανάλαφρο μπουλμπάρ και μελοδράματα του Δουμά πατέρα και υιού, μια κοινωνία γεμάτη από ταμπού και αρχές γύρω από την υψηλή και λαϊκή τέχνη, την έγκριτη γλώσσα, την κόσμια συμπεριφορά κ.λπ., να δεχτεί ένα έργο που δεν αφήνει τίποτα όρθιο, που διαλύει συνεκτικούς ιστούς, δομές, αίτια και αιτιατά, αληθοφανείς χαρακτήρες, θεσμούς. Ένα έργο όπου όλα τα στοιχεία του δυτικού πολιτισμού καταπατούνται και στρεβλώνονται.

Ο Ζαρρύ, αν και “άβγαλτος” θεατρικά, δείχνει να γνωρίζει πολύ καλά τι θέλει να επιτύχει μέσα από αυτή την καρικατούρα γκαν γκινιόλ. Απέναντι στην υποκρισία και την εκμετάλλευση, αντιπαραθέτει την υλικότητα των περιτωμάτων του βασιλιά Υμπί, αυτού του οδοστρωτήρα της λογικής, του θεοπάλαβου τυράννου, που μοναδική του έγνοια είναι πώς να περάσει καλά τρώγοντας, σκοτώνοντας και κλέβοντας, συντροφιά με την εξίσου παθιασμένη “λουκανίκα” γυναίκα του. Βέβαια, κανείς από τους θεατές της τότε παράστασης δεν θα πίστευε ποτέ ότι τα βέβηλα “σ-κ-ρ-ατά” του Υμπί θα

περνούσαν στην “αθανασία”. **Κανείς δεν θα το πίστευε ότι θα έφτανε ποτέ η στιγμή που οι ιστορικοί του θεάτρου, έστω και υπό τύπον αστεϊσμού, θα έλεγαν ότι το μοντέρνο θέατρο αρχίζει με τα “σκατά” Ζαρρύ.**

Κι όμως, αυτό περίπου έγινε, με τη συνδρομή φυσικά και άλλων αιρετικών (φοβιστών, κυβιστών, ντανταϊστών κ.λπ.). Ο μεγάλος ιρλανδός ποιητής Γέητς ξέρει πολύ καλά γιατί γράφει: “After us the Savage God”. Ο Θεός όσο προχωρά ο 20ός αιώνας θα γίνεται ολοένα και πιο “άγριος/savage”, οι σατράπες όλο και περισσότεροι και κατά συνέπεια τα περιττώματα-κληροδοτήματα του Ζαρρύ όλο και πιο....αναγκαία (για του λόγου το αληθές δέστε τις “κοπρολάγνες” **Παναγίες** του Σβαμπ στο “Μικρό θέατρο”, σε σκηνοθεσία Ε. Δημητροπούλου).

Αυτά στα γενικά. Στα πολύ ειδικά της παράστασης από την ομάδα “Ακτίς Αελίου”, να πω πρώτα τις επιφυλάξεις μου. Νομίζω πως η υπερβολική δόση στυλιζαρίσματος, είχε σαν αποτέλεσμα να περάσει η ανατρεπτικότητα του λόγου από το προσκήνιο στα παρασκήνια. Επίφοβη σκηνοθετική επιλογή, γιατί Υμπί χωρίς λόγο, είναι σκορδαλιά χωρίς σκόρδο. (κάτι που μάλλον θα προκαλούσε δυσφορία και στον παμφάγο βασιλιά). Ο Υμπί μπορεί να είναι μια καρικατούρα, όμως δεν αρκεί να σταθούμε μόνο στην επιφανειακή του συμπεριφορά. Θα μας βραχυκυκλώσει. Είναι και άλλα που πρέπει να βγουν στο φως, για να ενισχύσουν την απειλητική του μη προβλεψιμότητα, τη φοβερή όψη που κρύβει η κάθε μορφή τυραννικής εξουσίας (που αποτελεί, άλλωστε, την κεντρική ιδέα και στον Υμπί του Π. Μάρκαρη, που παρεισφρέει στα δρώμενα του κειμένου του Ζαρρύ).

Τέλος πάντων, είναι κάποιες αμηχανίες τέτοιου τύπου που εντόπισα και στις προηγούμενες δύο παραστάσεις (**Μεταμόρφωση** και **Αλεξάνδρεια-Αθήνα**), γι' αυτό και θεωρώ πως η προγραμματισμένη για τη νέα σεζόν παράσταση γνωστού αμερικανικού έργου (από τον χώρο του ποιητικού ρεαλισμού) έρχεται την κατάλληλη στιγμή. Θα αποκαλύψει πράγματα και σε μας τους θεατές, ως προς το βάθος της ομάδας, αλλά και στους ίδιους τους ηθοποιούς, οι οποίοι θα έχουν την ευκαρία να δοκιμάσουν τις δυνάμεις τους και σε ένα άλλο επίπεδο, χωρίς τόσο έντονες τις επικαλύψεις της φόρμας.

Φυσικά και δεν ψέγω τον Ν. Σακαλίδη για τις όποιες επιλογές του, γιατί το τελικό αποτέλεσμα της συγκεκριμένης φορμαλιστικής ανάγνωσης ήταν, για άλλη μια φορά, άρτιο. Και αυτό μετράει. Είχε χρώμα, γερά κρατήματα, συγκρότηση και φαντασία στις συνεχείς εναλλαγές, και ηθοποιούς, όπως πάντα, ενθουσιώδεις. Καλύτερος ο

Βελισσάρης, ο οποίος μολονότι εντελώς διαφορετικός σε φυζίκ, βρήκε το σωστό χρωματολόγιο και σχεδίασε έναν Υμπί εντυπωσιακό, έστω και στην πρόσοψη μόνο (μια και το “βάθος” η σκηνοθεσία επέλεξε να το κρατήσει κάπου.... στο βάθος). Στα εξωτερικά χαρακτηριστικά στάθηκαν και οι υπόλοιποι (Αϊβαζίδου, Ορτετζάτος, Σιδηρόπουλος, Σωφρονίδου, Αμοιρίδου, Κατσαρού), οι οποίοι έδειξαν μέσα από τις οργιαστικές μεταμορφώσεις και τους αεικίνητους όγκους τους ότι διαθέτουν ένα εύστροφο υποκριτικό όργανο που σίγουρα θα τους χρειαστεί, καθώς βάζουν πλώρη για ολοένα και πιο σύνθετα πράγματα.

Η Κιρκινέ κατασκεύασε ένα σκηνικό με καλή εξπρεσιονιστική ακτινοβολία, που εκτιμώ πως θα κέρδιζε πόντους, εάν είχε λιγάκι παραπάνω από το στοιχείο του απρόβλεπτου. Οι χορογραφίες της Σωφρονίδου κάπως “διστακτικές” για τη περίπτωση, αλλά χωρίς μουντζούρες και διαρκώς κοντά στη δράση. Και η μουσική του Παρασχόπουλου ένα συνεχές ευφυές σχόλιο.

Αγγελιοφόρος της Κυριακής

15 Ιουνίου 2003